

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: РОЗВИТОК У СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ УМІНЬ
У ПИСЬМІ НА ОСНОВІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Студентки 2 курсу групи МСО
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література)
(англійська, німецька)
Ємець Наталії Олександрівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник: к. пед. наук,
доцент Лісниченко А. П.

_____

_____

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

_____

(ініціали, прізвище)

_____

(ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2018 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УМІНЬ У ПИСЬМІ НА ОСНОВІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ.....	6
1. Соціолінгвістичні, психолінгвістичні та психофізіологічні аспекти писемного мовлення.....	6
1.1 Письмо і писемне мовлення.....	6
1.2. Психолінгвістичні механізми писемного мовлення.....	9
1.3. Етапи навчання письмового мовлення.....	12
1.4. Критерії оцінки стану сформованості писемних умінь.....	18
2. Інтерактивна модель навчання.....	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	25
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДРУГОГО КУРСУ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	27
2.1. Організація пробного навчання.....	27
2.2. Хід та аналіз пробного навчання.....	36
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	60
ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

На етапі інтеграції України в європейські економічні, політичні та культурні структури першочергового значення набуває питання підготовки спеціалістів, здатних успішно реалізувати процес співробітництва України з Європою та всім світом. Викладене вище визначило необхідність реформування системи вищої освіти, а саме підвищення рівня професійної підготовки випускників, створення умов для покращення якості знань та міцності вмінь, які набувають студенти в навчальних закладах. Сучасний педагогічний ВНЗ повинен готувати активних і творчих фахівців, які є добре навченими виконувати свої професійні функції, а також вільно володіють не лише усним мовленням, а також писемним. Цим зумовлена **актуальність** проблеми інтерактивного навчання писемного мовлення.

Необхідність розвитку вмінь цього виду мовленнєвої діяльності знайшла своє відображення в нормативних документах стосовно середньої та вищої освіти, у дослідженнях вітчизняних (Е. Васильєва, Т. Глазунова, С. Литвин, С. Ніколаєва, О. Серєда, О. Тарнопольський та ін.) та зарубіжних науковці (D. Byrne, T. Hedge, A. Pincas, J. M. Reid, Ch. Tribble та ін.).

Окремі питання інтерактивного навчання розроблялися в сучасній педагогіці, психології та методиці викладання іноземних мов, зокрема такими вітчизняними педагогами і психологами, як О. Пошетун, Л. Пироженко, Г. Кривчикова, А. Мудрак, О. Заворотна, О. Кустовська, Г. П'ятакова, , О. Онищенко, Л. Голубнича, Б. Кожушко та іноземними такими, як D. Carroll, J. Scrivener, J. E. Simpson, A. Weerasinge, L. Stine.

Не зважаючи на стійкий інтерес науковців до проблеми розвитку умінь писемного мовлення студентів за допомогою інтерактивних технологій, вона є досить багатогранною і потребує подальшого вивчення. Тому, темою нашої дипломної роботи ми обрали: “Розвиток у студентів мовних спеціальностей умінь у письмі на основі інтерактивного навчання”.

Об'єктом дослідження є процес навчання писемного мовлення на II курсі мовного педагогічного ВНЗ.

Предмет дослідження становить процес розвитку англійського писемного мовлення із застосуванням інтерактивних форм навчання.

Мета дослідження: розробити комплекс інтерактивних вправ для розвитку писемних умінь студентів II курсу та перевірити його ефективність.

Для досягнення мети дослідження потрібно було вирішити такі **завдання:**

- 1) уточнити зміст поняття "інтерактивне навчання";
- 2) проаналізувати психолінгвістичні механізми писемного мовлення та їх вплив на методику організації інтерактивного навчання;
- 3) обґрунтувати доцільність використання взаємозалежних письмових та усних форм інтеракції при навчанні англійського писемного мовлення студентів II курсу;
- 4) укласти комплекс вправ, спрямованих на розвиток навичок та вмінь написання, редагування і корегування тексту на різних етапах його породження;
- 5) розробити методичне забезпечення процесу взаємоперевірки і самоаналізу письмових робіт студентів;
- 6) визначити кількісні та якісні параметри оцінювання рівня сформованості вмінь писемного мовлення;
- 7) перевірити ефективність розробленої технології у процесі пробного навчання англійського писемного мовлення студентів II курсу.

Поставлені завдання зумовили застосування таких **методів дослідження:**

- 1) аналіз педагогічної, психологічної, методичної, соціологічної, лінгвістичної, психолінгвістичної літератури з проблеми дослідження;
- 2) методи обстеження: прямі за поведінкою студентів під час пробного навчання з аналізом ставлення студентів до виконання письмових робіт, до самостійної роботи, до інтерактивного навчання, до власної участі в ньому і до взаємоперевірки робіт; опосередковані під час взаємоаналізу текстів, написаних студентами вдома, і їх обговоренням на аудиторних заняттях;
- 3) анкетування та тестування 10 другокурсників з метою виявлення типових труднощів при написанні студентами письмових робіт;

4) лінгвометодичний аналіз текстів-зразків та робіт студентів;

5) статистична обробка результатів пробного навчання.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані студентами при дослідженні дотичних проблем.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці, апробації та впровадженні комплексу вправ на основі інтерактивних технологій для формування у студентів I-II курсів умінь писемного мовлення.

Комплекс вправ інтерактивного навчання писемного мовлення було **впроваджено** до навчального процесу у Вінницькому державному педагогічному університеті ім. М.Коцюбинського в 2018 р.

Апробація основних положень і результатів дослідження проводилась на 5 конференціях: XV студентська міжнародна Інтернет конференція "Мова, освіта, культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі" (23-24 листопада, м. Вінниця), конференція "Сучасні проблеми лінгвістики, літературознавства, та методики викладання мови і літератури" (14 грудня 2017 року, м. Вінниця) II Міжнародна науково практична конференція, Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція (20 вересня 2018 року, м. Переяслав-Хмельницький), 21 всеукраїнська інтернет-конференція «Наукова думка сучасності і майбутнього».

Публікації. За результатами дипломного дослідження опубліковано 2 статей та 3 тез.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку використаних джерел та одного додатку. Загальний обсяг дипломної роботи становить 69 сторінок. Робота містить 7 таблиць та 1 рисунок. Список використаних джерел, розміщений на 4 сторінках, налічує 31 найменування.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УМІНЬ У ПИСЬМІ НА ОСНОВІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

1. Соціолінгвістичні, психолінгвістичні та психофізіологічні аспекти писемного мовлення

1.1 Письмо і писемне мовлення

Нині необхідно розрізняти такі поняття, як письмо та писемне мовлення. Згідно з О. Онищенко, письмо - це техніка використання графічної та орфографічної систем даної мови, тоді як писемне мовлення – вміння викладати думки у письмовій формі [13, с.210]. Такий поділ можна пояснити тим, що письмо має особливий механізм, адже до нього входить два етапи: першим етапом є складання слів із літер, тоді як другим є вже складання письмових повідомлень, які складаються зі слів, словосполучень.

О. Онищенко називає письмо "видатним надбанням людства". Також дане поняття інколи називають особливою графічною формою мови, і навіть писемним мовленням. Відповідно до О. Миролюбов, на першому етапі відбувається набуття знань про графіку та орфографію, тоді вже як на другому етапі відбувається вираження власних думок, використовуючи певний графічний код, тобто мовленнєве вміння вже є точно необхідним. Також важливо зазначити, що до умінь письмового мовлення обов'язково входять графічні та орфографічні навички, проте писемне мовлення визнають специфічним видом мовленнєвої діяльності, адже, по-перше, можна помітити відмінність від інших видів мовленнєвої діяльності в специфіці, а по-друге, своїм ступенем розповсюдження в побуті та частотності використання [4, с.294-295].

Ми помітили, що у школах на уроках з іноземної мови письмо і писемне мовлення використовували як засіб навчання, проте не були метою навчання. Те, що писемне мовлення виступає в більшості випадків засобом навчання

можна пояснити тим, що у побуті ми його набагато рідше використовуємо, якщо порівнювати з усним мовленням. Тому писемне мовлення виступало засобом для навчання таких навичок, як аудіювання, читання та говоріння. Протягом всього курсу навчання письма та писемного мовлення в школі їхня роль поступово набуває різного значення. В початкових класах учні навчаються не тільки техніки письма, а також набувають уміння, які пов'язані з засвоєнням звуко-буквених відповідностей. Завдяки даним умінням учні навчаються читанню та писемному мовленню. Наступний етап передбачає засвоєння орфографії, оскільки новий мовний матеріал є досить наповненим. Саме під час даного етапу відбувається розвиток писемного мовлення як засобу, як ми зазначали вище, проте це має позитивний вплив на оволодіння вміннями і навичками усного мовлення. У старших класах набуті уміння письма та усного мовлення проходять етап удосконалення. Багато уваги приділяється орфографії, тому учні засвоюють нові мовні одиниці. Також за допомогою писемного мовлення виконують самостійні роботи, такі як написання анотацій та планів за прочитаними текстами [4, с.295].

Не зважаючи на те, що писемне мовлення є лише засобом навчання на всіх етапах, проте дане уміння вже багато часу є однією із складових іншомовної комунікативної компетенції. Тому ми вважаємо, що у сучасних підручниках з англійської мови необхідно включати матеріали для навчання писемного мовлення. Вже давно є відомою методика навчання писемного мовлення, яка включає три етапи [13, с.215]: від навчання техніки письма переходять до структурних моделей, які, варто зауважити, є характеристиками і усної, і писемної форм спілкування, і в кінці відбувається набуття умінь писемного мовлення, як засобу спілкування.

Під час аналізу методичної літератури, ми виявили декілька особливостей писемного мовлення. В першу чергу, щоб набути іншомовну компетенцію писемне мовлення було визнане найефективнішим способом. Це можна пояснити тим, що перед тим як висловити свої думки в письмовій формі у внутрішньому мовленні вони повинні ще сформуватися і

оформитися. Таким чином людина активно обдумує певною мовою і створює таким чином своє власне іншомовне оточення. Через письмо учні можуть пізнати іноземну культуру, що є обов'язковою умовою для розвитку іншомовної компетенції [28, с.9].

Другою особливістю є те, що одночасно можуть активно працювати усі студенти, а ті студенти, що не є дуже ініціативними і сміливими можуть розкрити свої творчі здібності. [2, с.26].

Останньою особливістю є те, що найефективнішим способом пізнання іноземної культури ми можемо назвати писемне мовлення. Коли людина працює з текстом, їй необхідно використати знання культури мислення, спілкування, мовленнєвого етикету в країні, мова якої вивчається. В даному випадку це розвиває іншомовну комунікативну компетенцію.

Отже, ми робимо такий висновок, що писемне мовлення завдяки нашій методиці повинне виступати метою навчання, по-друге, використовувати його ефективно під час формування іншомовної комунікативної компетенції, по-третє, письмо та писемне мовлення є взаємопов'язаними поняттями.

1.2. Психолінгвістичні механізми писемного мовлення

Відомо, що письмо називають продуктивним видом діяльності. В письмі ми можемо виділити три складові такі, як мотиваційно-спонукальна, аналітико-синтетична і виконавча. Згідно з Л. Голубничою, "в мотиваційно-спонукальній стороні з'являється мотив, яким є потреба, бажання спілкуватися з метою передати будь-яку інформацію письмово, виникає замисел висловлювання" [25]. Наступною частиною є аналітико-синтетична, в якій створюється, оформлюється та реалізується висловлювання, також відбувається підбір слів та словосполучень. В останній стороні, виконавчій, здійснюється запис продукту писемного мовлення використовуючи графічний код.

Письмо є досить складним видом діяльності і тому, також можна виділити такі аспекти, як лінгвістичний, адже для фіксації письма використовується графічний код, психологічний, оскільки писемне мовлення є нероздільно пов'язане з психічними процесами людини і, звичайно, методологічний, який буде детально розглянуто в нашій роботі, адже саме він стосується навчання письма учнів та студентів.

За словами І. Садовнікової, "усне та писемне мовлення є видом тимчасових зв'язків сигнальної системи" [19, с.28], проте з психологічної точки зору писемне мовлення є повністю відмінним від усного, адже може розвиватися лише в процесі цілеспрямованого навчання.

О. Ковтун стверджує, що писемне мовлення характеризується абстрактністю, яка виявляється у тому, воно є "мовлення в думці, в уявленні, мовлення, що позбавлене найістотнішої ознаки усного мовлення – матеріального звуку" [9, с.16], а також в процесі мовлення співрозмовник відсутній, що означає, більшу необхідність продумувати і планувати все, тому потребує більшої свідомості. С. Рубінштейн наголошував на тому, що під час усного мовлення реакція слухача «довільно спрямовує мовця, примушує його зупинитися на тих чи інших аспектах більш докладно,

пояснити їх і т. ін. Той же, хто пише, повинен самостійно визначати такий спосіб побудови висловлювання, щоб воно було зрозумілим для читача» [9, с.16]. Отже, писемне мовлення є складною за синтаксисом та розгорнута форма мовлення, в якій, щоб виразити свою точку зору необхідна більша кількість слів, ніж в усному мовленні.

Варто зазначити, що під час письма студент використовує всі види аналізаторів: акустичний, мовленнєво-руховий, зоровий, рукомоторний. Це найбільша кількість аналізаторів, ніж для будь-якого іншого виду мовленнєвої діяльності. Саме підключення до процесу написання чотирьох аналізаторів стало одним з факторів високого ступеня усвідомленості та низької швидкості процесу написання [20, с. 192]. Тому ми можемо зазначити, писемне мовлення є на ряд вищим за говоріння, адже має вторинний стосовно звукового мовлення характер, є більш пізнім утворенням і в соціо- і в онтогенезі і має відмінність від усного мовлення в способі формування.

Відповідно до Л. Голубничої психологічний аспект навчання писемного мовлення складається з декількох спеціальних процесів. Першою операцією є аналіз звукового складу того слова, які мають написати. Це означає, що із мовленнєвого потоку потрібно виділити групу звуків - спочатку ті, з яких починається слово, а потім і наступні. Слова, до складу яких входять в більшості відкриті склади, виділення звуків проходить не складно. Тоді як, слова зі закритими складами є складнішими для виділення потрібної послідовності звуків [25].

А. Лурія називає "одиницею" письма не позначення звука чи букви, а саме позначення сполучення послідовних звуків, які формують склад і комплекс складів, утворюючи ціле слово.

Другою операцією, що робить письмове мовлення складним процесом - уточнення звуків, тобто перехід сприйнятих звукових варіантів і мовленнєві звуки-фонемі.

Наступною особливістю письмового мовлення з психологічної точки зору є перетворення звуків у відповідні графічні знаки. "Фізіологічним ланцюгом письма є сформованість автоматичних моторних навичок та вмінь" [25].

Перейдемо до лінгвістичного аспекту письмового мовлення. Л. Голубнича виділяє такі лінгвістичні компоненти письма: графіка та орфографія. Сюди також відносять запис (списування, репродукція, продукція) і письмове мовлення в обмеженому об'ємі (анкета, формуляр, листівка, лист). Графіка - це система знаків-графем. Орфографія - це загальноприйнята система правил мови щодо способів передачі мовлення на письмі.

Отже, ми можемо назвати письмо складним процесом, який охарактеризовується певним співвідношенням звуків, які ми сприймаємо на слух, букв, бачених зором і мовних рухів. Також, писемне мовлення є складною специфічною діяльністю, адже складається з трьох аспектів. Саме тому важливо для викладача хід заняття по навчанню писемного мовлення необхідно складати відповідно до даних факторів.

1.3. Етапи навчання письмового мовлення

Врахування психологічних та лінгвістичних особливостей письмового мовлення є важливим для організації ефективних умов навчання. Результатом такого навчального процесу є таке мовлення, яке відповідає загальноприйнятим мовним нормам, є багатим на лексичні одиниці та граматичні конструкції та є логічно і послідовно побудованим.

Аналізуючи закордонну методичну літературу, можна виділити три основних концепції навчання писемного мовлення. Сюди входять директивний, текстуальний, процесуальний підходи.

Відповідно до **директивного підходу** писемна мовленнєва діяльність строго контролюється, та навчання починається з звуко-буквенних відповідностей конкретної мови і закінчується продуктивними видами письма (написання твору). На двох останніх етапах аналізують зміст і структуру тексту-зразка, виконують на його основі вправи та в кінцевому результаті пишуть твір за подібною схемою та темою.

Наступною концепцією є **текстуальний підхід**, представники якого "розглядають іншомовне писемне мовлення як цілеспрямовану продуктивну діяльність, результатом якої є власний текст. Предметом навчання іншомовному писемному мовленню вони визначають логіко-композиційні структури різних за комунікативною метою типів текстів та мовні засоби їх вираження". Під час навчання за такою концепцією формуються ті уміння у студентів, які вони зможуть використовувати у майбутній професії, саме тому такий підхід є більш ефективний для студентів немовних спеціальностей.

Процесуальний підхід передбачає три рівні навчання:

- а) планування смислового змісту;
- б) оформлення цього змісту мовними засобами;
- в) контроль написаного тексту.

Він є спрямований на розвиток продуктивних (за своїм наміром і рівнем необхідних вмінь), вільних (за своїм змістом), творчих (за своїм

оригінальним характером), особистісних (за активною роллю автора і суб'єктивністю висловлених думок) видів письма.

У сучасній методиці навчання іноземних мов загально визначеними є три етапи навчання ПМ: 1) оволодіння технікою письма; 2) засвоєння структурних моделей, властивих усній і писемній формам спілкування; 3) оволодіння ПМ як засобом спілкування [12, с. 215].

Проте використання такої методики навчання є доцільним під час роботи учнями у шкільному закладі. З метою навчання писемного мовлення на II курсі мовного ВНЗ перший етап (оволодіння технікою письма) є недоцільним. Навчання повинне будуватися за принципом поступового зростання рівня складності.

Т. Глазунова на початковій стадії використовує **етап ознайомлення з функціонально-смісловими типами мовлення**, наприклад "опис", "розповідь", маючи на меті поєднання різних модальностей, щоб могли працювати одночасно і візуали чи кінестетики (сприймають текст в цілому, а потім, аналізуючи, виділяють структурні елементи, зв'язки між ними, мовні засоби) та аудіали (сприймають пояснення по елементарно, з наступним поєднанням частин у ціле). Автор рекомендує використовувати друковані тексти зразки писемного мовлення у супроводі відеофрагменту чи аудіозапису [5, с.61].

Цей етап С. В. Литвин називає *рецептивним*, адже саме під час нього студенти знайомляться з структурою та особливостями певного зразка тексту [17, с.28].

О. Ковтун стверджує, що перший етап повинен нести словниковий характер, тобто має відбуватися активне засвоєння нового лексико-граматичного матеріалу за темою. На цьому етапі студенти письмово добирають однокореневі слова, синоніми, антоніми, розподілити їх за ознаками, що характеризують різні частини мови, як-от – часові форми дієслова, однина/множина, ступені порівняння прикметників і т. ін. [9,

с.17] На думку, Т. Глазунової, даний етап повинен бути на другому місці, щоб студенти могли зрозуміти, що від них саме вимагається в кінці уроку.

Другим етапом є **формування мовленнєвих навичок та умінь**, що має на меті семантизувати та контролювати розуміння тематичних лексичних одиниць. Рекомендованими є такі вправи, як заповнення пропусків, зіставлення, розташування речень у логічному порядку, відновлення пропущених структурних елементів тексту за заданими, які завдяки своїй інтерактивності певним чином залучають обидві півкулі.

Вправи повинні бути спрямовані на автоматизацію лексичної навички та розвиток критичного мислення. Тут повинен відбуватися перехід від дій на рівні фрази до виконання дій на рівні понадфразової єдності та тексту. Необхідно звертати увагу студентів на вступні та завершальні речення тексту. Цілями даного етапу (*рецептивно-репродуктивний*) С. В. Литвин називає використання студентами засобів міжфразового зв'язку та дублювання частин тексту з використанням допоміжної інформації. Тому на даному етапі доцільним є використання інформаційних ресурсів не лише викладачем, але й студентами, після того як викладач порекомендував певні сайти та пошукові системи [17, с.28].

На думку О. Ковтун, на жаль, у традиційній методиці приділяється недостатня кількість уваги творчому письму. Проте саме такий вид письма, згідно з О. Тарнапольським: «Студенти тим самим створюють найкращі умови для особистісного самовираження та самоствердження, тобто для розвитку процесуальної мотивації»[20, С. 192].

Відповідно до Рекомендацій Ради Європи для розвитку уміння творчого викладу думок пропонуються наступні завдання:

- мозкова атака;
- "clustering" або "mapping" ;
- кубування;
- інтерв'ю;
- дебати;

- груповий твір [3, с.84].

Існує також методика "швидкого написання", описана ДжоЕллен Сімпсон, яка допомагає студентам навчитися виражати свої думки за короткий період часу. Це проводиться у формі змагань між командами чи з самим собою [23, с.33]. Студенти повинні дотримуватися правил:

1. Писати якнайшвидше, поки вчитель не скаже слово "стоп";
2. Описувати повністю тему, для цього використовувати речення, а не слова чи словосполучення;
3. Писати все, що приходить в голову, не хвилюючись про логічність та послідовність;
4. Не зупинятися писати. Навіть, якщо нічого не приходить в голову, написати "I do not know what to write";
5. Не викреслювати слова;
6. Не хвилюватися за правопис, пунктуацію та граматику;
7. Якщо не пам'ятаєш слово англійською мовою, пиши його першою мовою і продовжуй далі англійською.

Результатом такої методики є набуття впевненості у письмовому мовленні, викорінення страху зробити помилку. Також студенти почали швидше і краще виконувати письмові завдання.

О. Ковтун запропонувала метод складання "ланцюжкових історій". Викладач називає тему або перше речення, що повинне направляти студентів. Завданням кожного студента - продовжити історію декількома своїми реченнями. Учасники можуть використовувати будь-які граматичні конструкції, стилістичні засоби, проте кожен несе відповідальність за кінцевий "творчий продукт".

Третім етапом є **розвиток мовленнєвих умінь**, під час якого студенти самостійно пишуть висловлювання текстового рівня з певним функціонально-смісловим типом.

Взявши до уваги методику навчання писемного мовлення на основі інтерактивних технологій, створену Г. Кривчиковою, то можна виділити наступні етапи [10, с.121].

На **початковому етапі** розвитку кожного конкретного вміння писемного мовлення група працює під керівництвом викладача. Перед викладачем стоїть завдання спрямувати процес роботи кожного студента над написанням тексту, при цьому не нав'язуючи свою точку зору, а налаштовуючи студента на подальший пошук шляхів удосконалення написаного, аналіз, міркування.

Взаємонавчання студентів у мікрогрупах і парах – друга важлива складова інтерактивного навчання – передбачає взаємоперевірку і групове обговорення виконаних вправ і письмових робіт. Студенти вчаться аргументовано погоджуватися чи не погоджуватися із зауваженнями або виправленнями. Важливим є й те, що студент, читаючи й оцінюючи роботи своїх одногрупників, вчиться давати правильну оцінку власним роботам, розвиваючи як своє писемне і невідготовлене усне мовлення, так і професійні вміння вчителя знаходити помилки, коментувати та виправляти їх.

З метою взаємонавчання студентів є ефективним використання блогів, які рекомендує Л. Стайн. Вона стверджує, що блоги є так звані "демократичним простором", де студенти спокійно можуть виражати свої думки та доводити свою позицію. Це посилює та активізує колективний "мозковий штурм", колективне оцінювання, стимулює креативність. У студентів відсутня тривога та страх написання тексту з помилками, які є основними гальмівними факторами. Також Л. Стайн пропонує використовувати публічні щоденники, що сприяють критичному обдумуванню та поглибленому розумінню себе, адже є доступними для огляду меншій кількості людей [24, с.33].

Кінцевою метою інтерактивного співробітництва є **розвиток умінь самоаналізу і самоперевірки**. Інтерактивна робота дозволяє розвивати необхідні навички і уміння самостійного написання й аналізу тексту. При інтерактивному навчанні робота в групі й у парі поступово стає менш

актуальною й відходить на задній план, оскільки студент розвиває необхідні вміння і вже здатний сам критично і правильно оцінити свою роботу. При саморедагуванні важливе місце посідає вміння критично ставитися до власного тексту.

Г. Кривчикова пропонує використання чотирьох груп вправ, кожна з яких є націленою на навчання писемного мовлення, використовуючи інтерактивні технології. Її робота є націлена на те, щоб студенти поступово переходячи від простого до складного ефективно навчаються писати твори на різні теми, а також проводити взаємоперевірки.

Отже, лиш притримуючись, основних етапів навчання писемного мовлення, набуття необхідних умінь та навичок буде успішним. На нашу думку, для навчання писемного мовлення студентів мовних спеціальностей є ефективною спроба використання саме методики Г. Кривчикової.

1.4. Критерії оцінки стану сформованості писемних умінь

Під час оволодіння іншомовним писемним мовленням випускник вищого мовного закладу повинен оволодіти рівнем С1-С2 писемного мовлення у відповідності з програмними вимогами. Тобто випускник повинен вміти писати послідовні та логічні тексти різних жанрів та стилів (есе, резюме, презентація) [14, с.9].

На першому курсі навчання студенти проходять початковий етап навчання різних видів мовленнєвої діяльності, відповідно до О. Б. Тарнапольського, що передбачає володіння писемним мовленням на рівні В2.

О. Тарнапольський називає такий жанровий компонент початкового етапу навчання писемного мовлення:

1. Академічні есе (тобто студент повинен вміти описувати людей, місця, розповідь, порівняння та контрастування, причини й наслідку, ходу процесів, переконання).

2. Статті.

3. Звіти.

4. Тексти доповідей і презентацій.

5. Ділові (офіційні) «паперові» й електронні листи (листи-запити інформації, листи-відповіді на запити з наданням певної інформації, листи-скаррги/рекламації, листи-вибачення, листи-подяки, листи-заяви щодо прийому на роботу, листи-запрошення й відповіді на запрошення).

6. Приватні (неофіційні) «паперові» й електронні листи (листи-запрошення й відповіді на запрошення, листи-обміни новинами, листи-вибачення, поштові картки або листи з привітаннями, листи-подяки тощо).

7. CV або резюме (автобіографія для прийняття на роботу).

8. Ділові контракти й угоди (особливо для перекладацьких факультетів).

9. Анотації.

10. Реферати.

11. Тези доповідей.

12. Конспекти лекцій або доповідей.

13. Технічні інструкції (лише перекладацькі факультети) [21].

Ми вважаємо за необхідне зосередити увагу на письмових текстах, в основі яких лежить опис і розповідь, адже саме вони показують загальні закономірності створення писемного дискурсу.

Отже, якщо поділити навчання писемного мовлення на три етапи, то ми повинні оцінювати певні вміння студента на кожному з них окремо.

На першому етапі (підготовчий) студент повинен володіти вмінням мотиваційно-цільового аналізу змісту тексту, що включає наступне:

- вміння аналізувати ситуацію письма (аналіз теми та ідеї, адресата та його очікування);
- вміння відбирати тип повідомлення (відповідно до жанру підбирати матеріал та правильний спосіб викладення думки);
- вміння відбирати релевантну інформацію (передбачає вміння студента ефективно використати для себе вправи, які надає вчитель, для накопичення інформації, наприклад, "мозковий штурм", схеми чи бесіда)

Саме від цих умінь залежить правильність орієнтування в змісті тексту, що надає тексту змістову цілісність.

На другому етапі студент повинен володіти навичками планувати та організувати матеріал. Сюди входять такі вміння:

- вміння написання плану писемного повідомлення, що є цінною опорою для побудови логічного та послідовного тексту. Н. Горобченко рекомендує використовувати "mind map", що дозволяє проаналізувати тему тексту з усіх її сторін; [6, с. 30]
- вміння вибору адекватних способів введення і розвитку тези (студенти повинні володіти такими способами введення тези, як конкретизація, уточнення і доповнення);

- Н. Горобченко сюди відносить ще вміння вибору способу викладу думок, що передбачає "оволодіння вміннями будувати і розвивати основну думку повідомлення, вибираючи спосіб повідомлення від часткового до загального або навпаки, розрізняти тематичне речення (формує основну думку абзацу) та речення-клінчер (повторює або перефразовує цю думку в кінці абзацу), наявність якого є структурною особливістю абзаців дедуктивного типу".

Дані вміння надають тексту комунікативну цілісність.

Третій етап характеризується вмінням продукувати текст. Слідом за О. Горбуновим [7, с.154], ми вважаємо, що це такі компоненти:

- вміння формулювати тезу;
- вміння вводити і розвивати тезу;
- вміння висловлювати думку адекватним способом;
- навички граматичного, лексичного і стилістичного оформлення тексту;
- вміння забезпечувати змістову, комунікативну структурну цілісність тексту (зв'язність).

Останнє етап, який найбільш важливим для нас під час навчання писемного мовлення інтерактивними технологіями - вміння самокоригувати та інтерпретувати власний дискурс.

Отже, саме дані вміння є ключовими під час навчання писемного мовлення, а тому є основними критеріями оцінки стану сформованості писемних умінь.

2. Інтерактивна модель навчання

Сучасний освітній простір характеризується новою парадигмою освіти. В її підґрунті лежать індивідуалізація і диференціація освіти, варіативність та альтернативність освітніх систем, прогностичність та адаптованість до змінних умов соціально-економічного середовища, інтересів, і здібностей тих, хто навчається. Відповідно до даної парадигми освіта повинна сприяти розвитку людини у процесі способу життя, що розвиває, будуватись на діагностиці розвитку особистості.

Дослідники розглядають такі моделі навчання: пасивна, активна та інтерактивна [26]. Ми розглянемо переваги та недоліки саме інтерактивного навчання.

Назва інтерактивної моделі походить від слів *inter* (взаємний), *act* (діяти). Процес навчання здійснюється в умовах постійної, активної взаємодії всіх учнів. Відомо, що термін "інтерактивна педагогіка" був введений Г. Фріцом [18, с. 6]. Основна кількість методичних інновацій нині є пов'язаними із використанням інтерактивних технологій навчання. Семантичне значення слова інтерактивний походить від англійського слова «*interact*», де «*inter*» – взаємний, «*act*» – діяти. Зрозуміло, що під час інтерактивного навчання здійснюється постійна та активна робота разом усіх учасників процесу. Також, у ході такої моделі навчання відбувається взаємообмін інформацією між викладачем та студентом. Інтерактивне навчання – це специфічна форма проведення пізнавальної діяльності, метою якої є організація зручних умов навчання, за яких кожен учасник може відчувати свою успішність, інтелектуальну спроможність [18, с.9].

Відповідно до класифікації інтерактивних технологій О. Пошетун та Л. Пироженко за формами навчання (моделями), в яких вони реалізуються, існує чотири групи, в залежності від мети заняття та форм організації навчальної діяльності учнів:

- інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах, ротаційні трійки, "Два - чотири - всі разом", "Карусель", робота в малих групах, "Акваріум").
- інтерактивні технології колективно-групового навчання;
- технології навчання у грі;
- технології навчання в дискусії.

До фронтальних технологій інтерактивного навчання відносять такі, що передбачають одночасну спільну роботу всього класу: "Мікрофон" незакінчені речення, "Мозковий штурм", "Навчаючи - вчуся", "Дерево рішень".

До технологій навчання у грі відносяться імітації, рольові ігри, драматизація. Навчання у грі є унікальним, адже таке навчання у невимушеній атмосфері активізуючи мислительну діяльність студентів, впливає як на розумову так і на емоційну сферу.

Навчання у дискусії сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювання своєї особистої думки, вчить поважати думку інших, поглиблює знання з даної проблеми. До навчання у дискусії відносять: "Метод ПРЕС", "Обери позицію", "Зміни позицію", "Безперервна шкала думок", "Дискусія", "Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу", "Дебати" [18, с.9].

Відповідно до О. Кустовської "лише десять відсотків студентів можуть добре сприймати інформацію за допомогою навчання традиційними методами. Інші дев'яносто відсотків також можуть вивчити матеріал, проте іншим способом – завдяки діалогу, виконанню певних дій чи творчих завдань" [11, с. 54]. З даних результатів стає зрозуміло, що перехід від традиційного навчання є необхідністю. На відміну від традиційної технології навчання, де метою є беззаперечне оволодіння інформацією учнем, під час інтерактивного навчання ціллю є "колективне дослідження конкретного питання та способи його ефективного вирішення" [11, с. 55]. Отже, завдання учнів є збір, синтез та аналіз інформації, після чого вони вступають в дискусію і вирішують завдання.

На думку А. Мудрак, існує чотири типи природної активності студентів: розумова, соціальна, емоційна та фізична. Призначення інтерактивності є стимуляція цих чотирьох типів.

Під час стимуляції розумової активності посилюється інтенсивність мислення, генерування ідей, висловлювання припущень, творча уява, зосередженість, увага, спостережливність, аналітико-синтезуючі операції, під час емоційної напруги та переживання, під час соціальної імітації виконання соціальних ролей, обмін думками, ставлення, судження тощо, і під час фізичної напруження, практична діяльність, рухливість [27].

Коли ці всі види природної активності студентів працюють в комплексі, тоді учасники отримують кращі результати

З точки зору вивчення іноземних мов, О. Заворотна виділила деякі позитивні аспекти інтерактивного навчання. По-перше, інформація запам'ятовується і сприймається краще завдяки зовсім новій подачі інформації у цікавому вигляді, що активує нашу свідомість. До того ж, пришвидшуються процеси пам'яті [8, с.55].

Студенти активно беруть участь у діалогічному та монологічному мовленні, сприймаючи інформацію емоційно, тому швидше матеріал засвоюється. Саме тому емоційний інтелект, що є доповненням розумового розвитку, розвивається швидше, коли навчання виходить за рамки стандартизованої освіти. Це зумовить високий рівень опанування іноземної мови.

По-третє, завдяки інтерактивним технологіям у студентів активно розвиваються вербальні і невербальні засоби комунікації. Коли студенти відчують зворотній зв'язок від інших учасників, формуються комунікативна та психологічна компетентність.

Коли студент не відчуває напруження, він може сприймати більшу кількість матеріалу. Крім того, зв'язок інформації чи нової лексики з життям дозволяє її якісніше опанувати.

Саме творчий спосіб викладання активізує обидві півкулі головного мозку. Сучасними дослідженнями встановлено, що хоча ліва півкуля й обробляє інформацію швидше, ніж права, насправді в будь-яких наших діях беруть участь обидві півкулі. [16, с. 208]. Під час вивчення іноземної мови завдяки лівій півкулі аналізується послідовність дій, а завдяки правій півкулі створюються зорові образи. Отже, дані позитивні аспекти доводять ефективність використання інтерактивних технологій для навчання іноземної мови.

Отже, ми можемо стверджувати, що інтерактивна модель навчання є найбільш ефективною у сучасному світі, щоб покращити рівень засвоєння інформації, підвищити пізнавальний інтерес до вивчення чогось нового, для створення атмосфери, де учень може взаємодіяти з однокласниками, а також виходити з своєї "зони комфорту", щоб відкрити щось нове.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

1. Письмо - це техніка використання графічної та орфографічної систем даної мови, писемне мовлення – вміння викладати думки у письмовій формі.

2. Писемне мовлення має такі особливості:

- щоб набути іншомовну компетенцію писемне мовлення було визнане найефективнішим способом;
- одночасно можуть активно працювати усі студенти, а ті студенти, що не є дуже ініціативними і сміливими можуть розкрити свої творчі здібності;
- найефективнішим способом пізнання іноземної культури є писемне мовлення.

3. Методика навчання писемного мовлення включає три етапи: від навчання техніки письма переходять до структурних моделей, які, є характеристиками і усної, і писемної форм спілкування, і в кінці відбувається набуття умінь писемного мовлення, як засобу спілкування.

4. Письмо є досить складним видом діяльності, який включає такі аспекти:

- лінгвістичний (для фіксації письма використовується графічний код);
- психологічний (писемне мовлення є нероздільно пов'язане з психічними процесами людини);
- методологічний (стосується навчання письма учнів та студентів).

5. У сучасній методиці навчання іноземних мов загально визнаними є три етапи навчання писемного мовлення: 1) оволодіння технікою письма; 2) засвоєння структурних моделей, властивих усній і писемній формам спілкування; 3) оволодіння писемним мовленням як засобом спілкування.

6. Для навчання писемного мовлення студентів мовних ВНЗ дотримуються таких етапів навчання: етап ознайомлення з функціонально-смысловими типами мовлення, етап формування мовленнєвих навичок та умінь, що має на меті семантизувати та контролювати розуміння тематичних

лексичних одиниць, етап розвитку мовленнєвих умінь, під час якого студенти самостійно пишуть висловлювання текстового рівня з певним функціонально-смісловим типом.

7. Методика, створена Г. Кривчиною включає три етапи. На початковому етапі розвитку кожного конкретного вміння писемного мовлення група працює під керівництвом викладача. Взаємонавчання студентів у мікрогрупах і парах – друга важлива складова інтерактивного навчання – передбачає взаємоперевірку і групове обговорення виконаних вправ і письмових робіт. Кінцевою метою інтерактивного співробітництва є розвиток умінь самоаналізу і самоперевірки.

8. Існують такі моделі навчання: пасивна, активна та інтерактивна. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що студент набуває знань і умінь як у ході скерованої викладачем взаємодії з іншими студентами під час сумісної мовленнєвої розумової діяльності, так і в процесі самостійної творчої та пошукової діяльності, націлених на розв'язання проблемних ситуацій.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДРУГОГО КУРСУ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Організація пробного навчання

Формування умінь писемного мовлення студентів другого курсу навчання мовних факультетів передбачає удосконалення і подальший розвиток навичок і умінь, сформованих на першому курсі навчання, а також у школі. На жаль, протягом тривалого часу студенти писали тексти, які не є пов'язаними з життям, які були для них нецікавими, а також їхня робота над текстом була в більшості самостійною і зводилася до описання лиш власного досвіду чи викладача. На уроці переважає мова викладача, а не учнів. Незважаючи на те, що ефективність інтерактивних технологій була вже давно доведена, проте їх використання зменшувалося до мінімуму, коли це стосувалося формування навичок писемного мовлення, яке є однаково важливим умінням, як і усне мовлення.

Було проведено опитування студентів другого курсу, щоб дізнатися, які саме види діяльності на заняттях є для них цікавішими, які їм більше подобаються. Сюди було включено такі види роботи, як самостійна робота, робота в парах, робота в групах, письмові роботи, робота з викладачем (Додаток 1).

Отже, за результатами опитування студентів другого курсу навчання найпопулярнішими видами активності є робота в парах та групах. Негативно ставляться більшість студентів до письмових робіт та роботи з викладачем. Нейтральне ставлення до самостійної роботи.

Ставлення студентів до різних видів діяльності

Таблиця 2.1

Оцінка \ Вид діяльності	Позитивне	Нейтральне	Негативне
Самостійна робота	30 %	70 %	0%
Робота в парах	80 %	20 %	0 %
Робота в групах	70 %	20 %	10 %
Робота з викладачем	10 %	40 %	50 %
Письмові роботи	10 %	30 %	60 %

Таке негативне ставлення до письмових робіт можна пояснити тим, що даний вид діяльності є досить працемістким та часозатратним. Робота в парах і в групах є набагато цікавішими для студентів, адже відбувається постійний обмін думками, ідеями, можлива взаємоперевірка, вони відчують зворотній зв'язок від інших студентів. Крім того, матеріал, пройдений під час роботи в парах та групах, швидше аналізується і закріплюється. Тому, на нашу думку, буде ефективно поєднати письмові роботи з роботою в групах та роботою в парах. За допомогою інтерактивних технологій студенти матимуть можливість проводити обговорення перед написанням твору, щоб поділитися ідеями та поглядами, потім зможуть здійснити взаємоперевірку письмових робіт.

З метою перевірки методичної ефективності використання інтерактивних технологій для формування умінь писемного мовлення студентів другого курсу нами було проведено пробне навчання.

У його процесі були використані такі методи психолого-педагогічних досліджень: педагогічне спостереження, вивчення досвіду викладача

англійської мови, аналіз писемного мовлення студентів з метою визначення їх рівня сформованості навичок і умінь в писемному мовленні, пробне навчання.

Експериментальне дослідження включало такі етапи:

- 1) констатувальний етап (діагностика рівнів сформованості умінь писемного мовлення);
- 2) формувальний етап (формування умінь писемного мовлення за допомогою інтерактивних технологій);
- 3) діагностичний зріз;
- 4) аналіз результатів діагностичного зрізу.

В таблиці 2.2 продемонстровано завдання та часовий термін кожного етапу.

Структура експерименту з формування умінь писемного мовлення студентів за допомогою інтерактивних технологій

Таблиця 2.2

Етапи експерименту	Час провед. експерименту	Кількість Занять	Завдання етапів експерименту
1. Констатувальний етап	09.10.2018	1	Встановити початковий рівень сформованості умінь писемного мовлення
2. Формувальний етап	15.10.2018 19.10.2018	1	Застосувати та перевірити ефективність розробленого комплексу вправ
3. Діагностичний	23.10.2018	1	Визначити підсумковий

зріз			рівень знань
4.Аналіз результатів пробного навчання	30.10.2018	1	Проаналізувати переваги та недоліки застосування даного комплексу вправ, сформулювати методичні рекомендації щодо його Застосування

Першим етапом експерименту був констатувальний етап. Він був проведений в жовтні 2018 року у студентів 2 курсу навчання мовного факультету в Вінницькому державному педагогічному університеті. Його метою була діагностика рівня сформованості умінь писемного мовлення в студентів другого курсу навчання.

В експериментальному дослідженні взяло участь 1 група (10 студентів). Діагностика проводилася у ході навчального процесу з іноземної мови на практичних заняттях.

Рівень навичок та вмінь писемного мовлення в експериментальній групі порівнювався на початковому та кінцевому етапі експерименту.

Під час проведення передекспериментального зрізу вирішувались такі завдання:

- 1) встановити основні труднощі у навчанні писемного мовлення;
- 2) виявити наявний рівень сформованості в студентів навичок і вмінь писемного мовлення.

Визначення вихідного та досягнутого рівня володіння навичками та уміньми писемного мовлення студентів було виявлено під час написання есе

із теми “Job and professions”, яку саме почали вивчати. Викладач дає студентам тему для написання тексту, а саме: "Would you rather have a boring but well-paid job or an interesting but poorly paid one?"

Read the information. Discuss the theme in groups. You should try to come to a joint decision on the best option by the end of your discussion but it's not necessary for you to agree. You can also add your own ideas if you wish. Студентам надається відносна свобода в плані кількості реплік і їх змісту. Потім результати дискусій обговорюється всією групою. В кінці пишуть есе на дану тему.

Дослідження вихідного рівня сформованості вмінь писемного мовлення студентів другого курсу показали, що він не відповідає вимогам програми, Студентам не вистачає умінь розширювати запропоновану тему завдання, адекватно поводитися у мовленнєвих ситуаціях під час обговорення, а умінь використати здобуту інформацію зовсім несформовані.

Нами було виявлено, по-перше, багато учнів неактивно брали участь в обговоренні теми, по-друге, не слухали тези, які біли наведені їхніми одногрупниками. По-третє, по завершенню дискутування, багато студентів не могли зібрати думки, щоб могли написати есе.

Спостереження за процесом навчання писемного мовлення свідчать про те, що недостатньо уваги приділяється використанню групової та парної роботи перед початком самостійної роботи над текстом.

Теоретичні та експериментальні дані свідчать про психофізіологічну готовність студентів другого курсу навчання до групової та парної роботи, враховуючи те, що саме в даний період активно розвивається пам'ять, увага та мислення. До того ж, ми помітили прагнення до інтенсивного вираження своєї думки.

Таким чином, на нашу думку, у процесі навчання писемного мовлення необхідно використовувати вправи, що передбачають співпрацю викладача із студентом/студентами, студента із іншим студентом/студентами та групову роботу.

Об'єктами контрольного письмові роботи студентів. Основні критерії:

- а) розкриття теми;
- б) логіко-композиційна й сюжетна структура твору;
- в) лексико-граматичне оформлення висловлювання (ступінь адекватності використаних мовних засобів комунікативному наміру автора);
- г) орфографічна й пунктуаційна правильність твору.

Твір буде оцінюватися за двадцятибальною шкалою. Після оцінювання кожного параметру можна вивести середню загальну оцінку. За зміст оцінка становить половину загальної оцінки, тобто десять балів. За логіко-композиційну й сюжетну структуру твору та орфографічну та пунктуаційну правильність твору по три бали. За лексико-граматичне оформлення висловлювання дається 4 бали. За граматичну помилку знімається 1 бал, за лексичну - 0.5 бала, а за орфографічну 0.25 бала.

Основні критерії оцінювання

Таблиця 2.3

Критерій	Максимальний бал
Розкриття теми	10 балів
Логіко-композиційна й сюжетна структура твору	3 бали
Лексико-граматичне оформлення висловлювання	4 бали (за граматичну помилку МІНУС 1, за лексичну - 0.5)
Орфографічна й пунктуаційна правильність твору	3 бали (за орфографічну - 0.25)

Під час оцінювання рівнів сформованості навичок та умінь писемного мовлення ми дотримувалися такої системи оцінювання:

- 1) початковий рівень - 1-6 балів
- 2) середній рівень - 6-10 балів
- 3) достатній рівень - 10-16 балів
- 4) високий рівень - 16-20 балів

Тобто, у результаті відмінного виконання завдання студент має змогу отримати 20 балів.

Результати розподілу кількості студентів відповідно до рівнів сформованості умінь писемного мовлення наведено в таблиці 3.3

**Рівні сформованості умінь писемного мовлення на
констатувальному етапі**

Таблиця 2.4

Критерії	Змістовність твору		Лог.-комп. й сюж. структ.		Лекс.-грам. оформлення		Орфограф. і пункт. прав.	
	Студ.		Студ.		Студ.		Студ.	
Початковий	0		0		1	0	1	0
Середній	5	0	3	0	3	0	1	0
Достатній	4	0	5	0	5	0	4	0
Високий	1	0	2	0	1	0	4	0

Змістовність твору проявляється так: 10 % творів студентів володіли змістовністю на високому рівні, 40 % - на достатньому, 50 % - на середньому, 0% - на початковому.

Логіко-композиційна й сюжетна структура твору проявляється так: 20 % - на високому рівні, 50 % - на достатньому, 30 % - на середньому, 0% - на низькому.

Лексико-граматичне оформлення твору проявляється так: 10 % - на високому рівні, 50 % - на достатньому, 30 % - на середньому, 10 % - на початковому.

Орфографічна і пунктуаційна правильність твору проявляється так: 40 % - на високому та достатньому рівнях, 10 % - на середньому та на початковому рівнях.

Отже, такі результати свідчать про середній рівень сформованості навичок та умінь писемного мовлення студентів другого курсу навчання.

Результати констатувального експерименту

Таблиця 2.5

	П.І.Б.	1 критерій	2 критерій	3 критерій	4 критерій	Заг. оцінка
1.	Студ. 1	7	2	3	2	14
2.	Студ. 2	8	2	1	3	14
3.	Студ. 3	5	1	1	2	9
4.	Студ. 4	7	3	2	1	13
5.	Студ. 5	6	2	2	3	13
6.	Студ. 6	5	1	0	2	8
7.	Студ. 7	5	2	1	0	8
8.	Студ. 8	9	2	3	3	17
9.	Студ. 9	6	3	3	3	15
10.	Студ. 10	7	1	4	2	15

Загальний бал групи - 126.

Середній бал - 126.

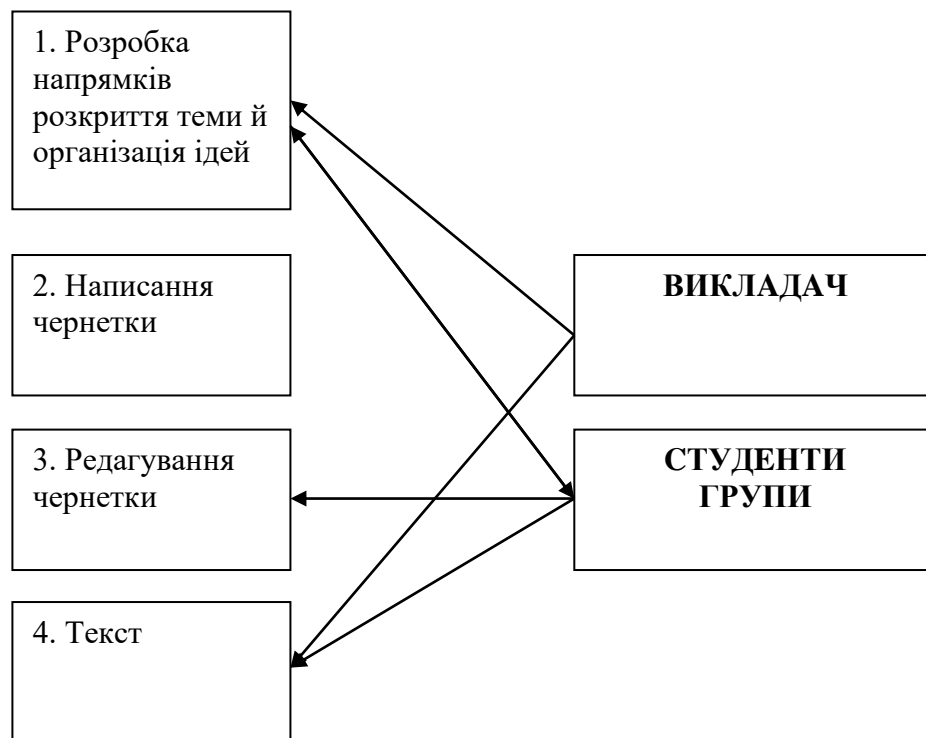
Після аналізу отриманих результатів ми дійшли висновку, що більшість студентів знаходяться на достатньому та середньому рівнях.

Отримані результати також дали змогу виявити ряд труднощів, із якими зіштовхнулися студенти під час виконання вправ, наприклад недостатній рівень сформованості навичок та умінь писемного мовлення, а також невміння ефективно працювати в групах, парах та з викладачем, присутній страх допустити помилку.

2.2. Хід та аналіз пробного навчання

Після виявлення рівнів сформованості умінь писемного мовлення та з'ясування типових помилок студентів під час написання власних текстів ми провели пробне навчання по формуванню навичок писемного мовлення за допомогою інтерактивних технологій.

Етапи навчання писемного мовлення студентів-другокурсників інтерактивними технологіями схематично можна зобразити таким чином:

Роль викладача полягає в тому, що він надає текст-зразок, необхідні матеріали, а також організовує та спрямовує роботу класу на початкових етапах навчання. Обов'язково викладач повинен оцінювати роботу студента відповідно до критеріїв сформованості писемних умінь.

Студенту належать такі ролі:

- обговорення та коригування текстів під час індивідуальної та групової роботи;
- самостійне та групове виконання вправ комплексу для набуття необхідних навичок;
- активна участь в взаємоперевірці текстів;

- самостійне редагування та інтерпретування власного тексту.

При розробці технології інтерактивного навчання англійського писемного мовлення і системи вправ ми керувалися такими положеннями:

1. Студенти оволодівають уміннями і навичками писемного мовлення двома способами, такими як підсвідомо через постійну мовленнєву практику, та через аналіз основних правил і наступне використання їх у відповідних вправах. Основні засади писемного мовлення вводяться через правила та/або текст-зразок. Також усвідомлення даних правил відбувається у вправах, де необхідно написати наратив відповідно до правил, чи через аналіз текстів-зразків. В той момент, коли студент пише, виправляє чернетку, він розвиває ті навички, які він набув у попередніх вправах.

2. Вправи розроблені таким чином, що на початкових етапах студент має опору, проте у наступних завданнях вона вже є відсутньою. Опорою, у нашому випадку називаються тексти-зразки, правила, чернетки студентів, опитувальники, які дозволяють коригувати та аналізувати матеріал.

3. Наша методика навчання включає в себе роботу студента не тільки самостійну, а також аудиторну та індивідуальну. Взаємоаналіз і взаємовиправлення письмових робіт спочатку відбувалися під час аудиторних занять, пізніше під час самостійної роботи студента. Студент був вільним у виборі стратегії добору й організації матеріалу для написання чернетки і виправлення роботи.

4. Інтерактивні вправи є поліфункціональними, саме тому є ефективними для розвитку продуктивних умінь (навчання аналізу та коригуванню письмових робіт) та аналітичних (набуття знань про написання робіт з необхідними характеристиками).

5. Протягом навчання писемного мовлення інтерактивними технологіями відбувається зміна форм контролю. Взаємоконтроль робіт студентами відбувається як на проміжних, так і на кінцевому етапах роботи з текстом. Викладач проводить контроль та оцінювання лише на кінцевому етапі.

Відбувається також поступовий перехід від взаємоконтролю до самоконтролю і від контролюючих дій, що виконуються усією групою, до дій, які виконуються в мікрогрупах і парах, і нарешті індивідуально й самостійно.

В даній роботі ми приділимо найбільше уваги до написання аргументованого есе. Це публіцистичний твір, в якому необхідно дати рішення певній проблемі чи запропонувати власний погляд на певне явище. Думки повинні бути чіткими і підтвердженні прикладами.

Основні складові есе:

- 1) вступ (презентування теми і вираження власної позиції);
- 2) основна частина (складається з двох або трьох абзаців, в яких іде опис власних ідей та думок, підтверджуючи прикладами);
- 3) висновок (узагальнення того, що було сказано в попередніх абзацах).

Зазвичай, аргументоване есе пишеться в теперішньому часі і можна використовувати такі вирази, як *I believe, In my opinion, I think, It seems to me that, I strongly disagree with, Firstly, Furthermore, Moreover, Also, However, On the other hand.*

З огляду на описані вище положення нами був розроблений комплекс вправ, який включає чотири групи. Кожна група розвиває вміння, необхідні для відповідних етапів роботи з написання тексту. Для позначення режиму роботи, який рекомендується, пропонуються такі умовні позначення: В – викладач, ГР – вся група, Гр – мікрогрупа з 3 - 5 студентів, Ст – індивідуальна самостійна робота студента, Ст₁Ст₂ – парна робота, АЗ – аудиторне заняття, ДЗ – домашнє завдання; У - усне виконання, П – писемне виконання.

**Вправи є створеними для студентів денної форми навчання II курсу.
Тема - Job and professions (A teacher's profession)**

I група. Вправи, що розвивають уміння всебічно розкривати тему й вибирати послідовність викладу думок.

Вправа 1. Мета: розвиток уміння враховувати комунікативний контекст писемного повідомлення.

Режим роботи: Ст₁Ст₂; АЗ; У.

Завдання: You must write the instructions how to be a good teacher. Discuss what details the following purposes require to include into the text:

Possible Purposes:

- to describe
- to explain how
- to tell about the first experience
- to persuade

Possible Audiences:

- people who have not chosen their future profession
- people who know a great deal about it and are already occupied with it
- a first-year student

Вправа 2. Мета: розвиток умінь всебічно розкривати тему і використовувати різні прийоми для генерації ідей.

Режим роботи: 1) Ст; П; АЗ/ДЗ; 2) Ст – Ст₁Ст₂; АЗ;У.

Завдання 1: Once Pele (Brazilian football (soccer) player, in his time probably the most famous and possibly the best-paid athlete in the world) said: 'Success is no accident. It is hard work, perseverance, learning, studying, sacrifice and most of all, love of what you are doing or learning to do'. Do you agree or disagree to this statement? Why?

Read the reasons of your groupmate and ask him questions for more details. Students can be divided into two teams. One team is called "Journalists" (their role is to interview the other group). The second team has to give as much details as possible. In the end the journalists have to present what they found out from the members of the other team.

When you give your opinions, use these expressions:

- I believe/ think/ feel (that)...
- I strongly believe...
- In my opinion/view,...
- The way I see it,...
- It seems/ appears to me (that) ...
- To my mind,...

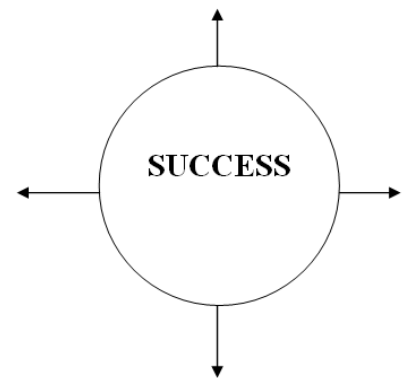
- I agree with/ that...
- My opinion is that...
- As far as I am concerned,...
- I am totally against...
- I couldn't agree more that/ with...

Завдання 2: Make the mind-map for the notion "success". Discuss it in the small groups.

Режим роботи: Гр; Аз; У.

When you enumerate the notions it would be great to use the phrases from the list below:

- Also
- Firstly
- Moreover
- In addition
- Furthermore
- Secondly

Вправа 3. Мета: розвиток уміння впорядковувати та систематизувати інформацію і вибирати послідовність викладу думок.

Режим роботи: В – ГР; АЗ; У.

Завдання: Read the rules and discuss the ways of organizing the material you will use.

Your purpose and the information itself

Use chronological order when the time or sequence of events is important.

Use classification to break a large topic into smaller components.

Use space or geographical orientation when you want your reader to visualize the placement of objects, to walk your reader from place to another, etc.

Use comparison or contrast when you discuss two or more alternatives.

Use problem-solution when you want to suggest one, or several, ways to solve a problem.

Use cause-to-effect when you want (1) to discuss why something happened or didn't happen or (2) to predict what will happen as a result of some event or action.

Ideas for Writing:

- the profession of teacher;
- how I decided to become a teacher;
- how to choose a profession according to your calling;
- you today and 5 years ago;
- increasing number of unemployed young people;
- your greatest personal success;
- two famous professors.

Вправа 4. Мета: розвиток уміння складати різні види планів писемного повідомлення.

Режим роботи: В – ГР/Гр; А3; У.

Завдання: Analyse different plans to the suggested topic with the help of the questionnaire.

Questionnaire

1. Does the plan reveal the development of the topic?
2. Does the plan follow a logical order?
3. Does it give a good outline of the writing?
4. Do the points of the plan give you the main idea of each paragraph?
5. Are there any points which are irrelevant and should be left out?
6. Are there any points which are of minor importance and can't represent a separate paragraph?
7. Are there any points that should be added?

The suggested plan:

My future career

1. What is your dream job?
2. What attracts you to this job?
3. How did you first get interested in this type of work? Did someone in this career inspire you? How?
4. What do you hope to accomplish in this career?
5. Have you prepared yourself for this career in any way? (e.g., talked to someone in the field, read a book about what it's like to have such a career, or tried out a workshop or class?)
6. What will you do in college to help prepare you for this career? (You might list a major, classes or activities you'll pursue.)
7. Have you had any experiences that have helped you learn about this career? (e.g., summer job, internship, job shadowing, etc.)

II група. Вправи, що розвивають уміння писати текст цілісний за змістом і структурою.

Вправа 5. Мета: розвиток уміння послідовного та зв'язного викладення інформації.

Режим роботи: Гр / СТ₁СТ₂; АЗ; У.

Завдання: Analyse the structure and logical organisation of the ideas in the text. Find all the necessary parts of the composition (introduction, main paragraphs, conclusion) and give the outline of the text.

Before starting working with this type of essay, it is important to attract students' attention to the essence and the structure of it.

Opinion essays are discursive essays in which you present your personal opinion on a particular topic. Your opinion must be stated clearly and supported by the justifications.

An opinion essay should consist of:

- a) **an introduction**, in which you introduce the subject and state your opinion clearly;

- b) **a main body**, consisting of two or more paragraphs (each presenting a separate viewpoint supported by reasons\examples);
- c) **a conclusion**, in which you restate your opinion using different words.

The presentation of the opinion essay can be done using the pair work, when they have to divide text into these three parts and explain why they think so.

Do you agree or disagree with the following statement? Only people who earn a lot of money are successful. Use specific reasons and examples to support your answer.

Is it true that only people who earn a lot of money are successful? Recently the controversy has been brought into focus. We cannot deny the fact that money is one of the yardsticks against which how much has achieved is measured. **However**, in stark contrast, many people would rather stick to an opposite view.

The rhetoric that only when people have earned a colossal sum of money can they be regarded successful is not only unreasonable, unconvincing, or misleading but also absurd and ridiculous in that it has obviously neglected the celebrated scientists, sociologists, psychologists, philosophers and anthropologists who may have never had enough money to live a comfortable and convenient life yet they are virtually successful. **For instance**, Albert Einstein, the greatest physicist of the 20th century who created the theory of relativity and was awarded the Nobel Prize, was immune to becoming wealthy.

Besides, not all wealthy people are successful. A good case in point is that in West China, some farmers cut down millions of trees each year and sell the timber at a high price. **As a result**, environment has been devastated. Innocent people have to suffer

Para 1

.....
.....

Para 2

.....
.....

Para 3

.....
.....

Para 4

.....
.....

Para 5

.....
.....

floods and air pollutions. **Although** the farmers are rich, they are never successful but guilty.

Last but not the least, besides money, there exists a diverse array of other calibrations to measure one's achievement. The society awards its members in different ways. As long as one makes contributions to the society, he or she would earn respects.

Taking account of all these factors, we may easily reach the conclusion. **Undeniably**, people who disagree with the statement have a much stronger argument. Beside the wealthy, other people could also be regarded successful.

Вправа 6. Мета: розвиток умінь забезпечувати системні зв'язки тексту.

Режим роботи: С_{Т1}С_{Т2}; АЗ; П– У.

Завдання: Insert the missing sentences into the text. What connectors and logical connections helped you to fulfill the task?

When people succeed, it is because of hard work. Luck has nothing to do with success. Do you agree or disagree with the quotation above? Use specific reasons and examples to explain your position.

When people succeed, it is because of hard work, but luck has a lot to do with it, too. Luck is often the final factor that turns years of working hard into success. Luck has helped people invent and discover things, it has helped people become famous, and it has helped people get jobs.

Many people have discovered or invented things with the help of luck. Columbus worked hard for years to prepare for his trip around the world. [ ] He worked hard to be able to make his trip to India, but it was because of luck that he actually found the Americas.

Luck can help people become famous. Consider movie stars. Many work hard to learn how to act. They take acting classes. They work at small, low-

paying jobs in order to gain experience. [ ] Or he meets a movie director at the right time and place.

Years of hard work bring him close to success, but that one lucky chance finally helps him succeed. [ ] A person may spend weeks writing and sending off resumes, looking at help wanted ads, and going on job interviews: But often it is because of luck that a job hunter meets the person who will give him or her a job, or hears of an opportunity that isn't advertised in the newspaper. [ ]

It is certainly difficult to be successful without hard work, but hard work also needs to be helped by a little luck. [ ] I think that luck and hard work go hand in hand.

A. Then one day a lucky actor may be given a certain part in a movie and he gets noticed for it.

B. Being in the right place at the right time is often what gets a person a job, and that is all about luck.

C. Many thought he was crazy, but still he was able to get support for his endeavor.

D. Because of luck, many people find jobs.

E. Luck has helped many people, both famous and ordinary, become successful.

Вправа 7. Мета: розвиток уміння вибирати стиль, який відповідає контексту писемного повідомлення.

Режим роботи: СТ₁СТ₂; АЗ; У.

Завдання: Read the two narrative compositions and say which model uses an impersonal style / uses a personal style / includes detailed and chatty descriptions / contains only facts / uses examples of the passive voice / is an example of colloquial English and includes idiomatic expressions / has complex sentence structure / has a high level of vocabulary / is a story / is a factual report.

Narrative #1

What are some important qualities of a good supervisor (boss)?

Even though job situations can be very different, there are several qualities that all good supervisors have in common. A good supervisor treats her employees fairly. She gives clear directions. Most important of all, she acts as a good example for her employees.

A good supervisor is fair. She treats all her employees with equal respect and doesn't have favorites. She uses the same set of criteria to evaluate each employees performance. She doesn't let her personal feelings about an individual influence her treatment of him.

A good supervisor gives clear and understandable directions. She doesn't constantly change her mind about what she wants employees to do. She also doesn't get angry when an employee is confused and needs more explanation.

Finally, a good supervisor sets the standards for her employees by her own behavior. She works hard and acts responsibly and gets her work done. on time. She can only expect her employees to act professionally if she acts professionally, too.

Employees are more likely to do the best job they can when they are treated fairly, given good directions, and have a good example in front of them. This is why good supervisors are so important to the success of any type of business.

Narrative #2

September 1, 2018

John Donaldson

8 Sue Circle

Smithtown, CA 08067

909-555-5555

john.donaldson@emailexample.com

George Gilhooley

XYZ Company

87 Delaware Road
Hatfield, CA 08065

Dear Mr. Gilhooley,

I am writing to apply for the programmer position advertised in the Times Union. As requested, I enclose a completed job application, my certification, my resume and three references.

The role is very appealing to me, and I believe that my strong technical experience and education make me a highly competitive candidate for this position. My key strengths that would support my success in this position include:

- I have successfully designed, developed and supported live-use applications.
- I strive continually for excellence.
- I provide exceptional contributions to customer service for all customers.

With a BS degree in Computer Programming, I have a comprehensive understanding of the full lifecycle for software development projects. I also have experience in learning and applying new technologies as appropriate. Please see my resume for additional information on my experience.

I can be reached anytime via email at john.donaldson@emailexample.com or by cell phone, 909-555-5555.

Thank you for your time and consideration. I look forward to speaking with you about this employment opportunity.

Sincerely,

Signature (for hard copy letter)

John Donaldson

III група. Вправи, що розвивають уміння писати абзаци, цілісні за змістом і структурою

Вправа 8. Мета: розвиток уміння писати і визначати абзаци за їх основними характеристиками.

Режим роботи: Гр / СТ₁СТ₂; АЗ; П.

Завдання: Read the text, insert the missing words and divide it into paragraphs.

Which would you choose: a high paying job with long hours that would give you little time with family and friends or a lower-paying job with shorter hours that would give you more time with family and friends? Explain your choice, using specific reasons and details.

- a) my financial assistance
- b) an incompetent man
- c) a high-paying job
- d) pay a price
- e) proud of me
- f) a sign of success

Between a high-paying job with long hours and a lower-paying job with shorter hours, I will definitely choose **1**..... with long hours, **although** I might have little time to spend with my family and friends.

Firstly, money can help my dreams come true. I need a lot of money to do many things. For example, I want to buy a huge house with a garden and a swimming pool. I also want to have an expensive car. Maybe my relatives need **2**..... **Especially**, I hope my family can have a kind of comfortable life. My children can go to a famous private university to get excellent education. If I have no money, all of my dreams cannot come true.

In addition, to me, making a lot of money is **3**..... I think that one respects a poor man in today's society. From newspaper to television, almost all media focus on wealthy people instead of the poor. I cannot let the others consider me **4**.....

Of course, making this choice means that I have to **5**..... Perhaps, I cannot spend too much time with my family and friends. But I never regret my decision because I believe that both my family and my friends can understand me.

For my family, I think should know whom I do this for. For my friends, they will think how success I am and they will be 6.....

In conclusion, money is so important to me that I must choose a high-paying job regardless of the consequences it will cause.

Вправа 9. Мета: розвиток уміння правильно структурувати абзац і розкривати його основну думку.

Режим роботи: Гр; АЗ; У.

Завдання: Match the topical sentences with the paragraphs.

Essay:

People work because they need money to live. What are some other reasons that people work? Discuss one or more of these reasons. Use specific examples and details to support your answer.

1. As we all know, the human being is an animal greatly more advanced than, and greatly different in many aspects from, other common animals in the world such as cats, horses, oranges and so on.
2. Besides, on the way of making continuous progress, people usually can't control themselves correctly in two basic aspects: the direction and motivation of progress.
3. First of all, people can learn varieties of basic knowledge and abilities that they need to deal with all kinds of problems they may meet in study, life, or work in current society.
4. In a word, there are various kinds reasons that people need to work, some of which usually combine to each other.
5. In modern society, work has already been a necessary means by which all the people live in the world, in spite of a few exceptions.
6. Most people work for work's sake.
7. People enjoy their work because they like the sense of accomplishment.

[ ] First of all, people must work in order to get the money to meet their living. Besides, there are some more reasons that are also important for people's working, of which making continuous progress is what I mostly want to emphasize.

[ ] So feeding is not the only aim that people live for, as is said in a Chinese saying, "human beings are not living for only living". People also need to make continuous progress personally in the modern and continually changing world. And all kinds of work give people one of the most effective ways to make progress, which can be illustrated by some reasons below.

[ ] All the abilities, except for those psychological functions, people need to live in the world are not innately, of which family and school could supply only a small part, and most of them must be given by work. For example, proper relationship in work is the basic warranty of your working successfully. While in work, you would learn how to deal with the relationship between you and your leaders of your company, if you are an ordinary employee, or the relationship between you and your followings if you are a director mastering the company. Furthermore, this rule can surely also be used when you affiliate with other people you meet in society.

[ ] However, in the course of work, people will not lose their basic direction according to the daily task given to them. At the same time, once you have a fresh task that can interest you, you also will possess the motivation to finish it, which keeps you making progress in your life.

[ ] So as far as to me, however, making continuous progress is one of the most important reasons because it is people's one of the most expected aims in their life, and work gives people a very effective approach to reach the aim.

Вправа 10. Мета: розвиток уміння писати вступний абзац.

Режим роботи: В – ГР; АЗ; У.

Завдання: Write an introductory paragraph to the given topic and analyse it with the help of the questions:

Questionnaire

1. Does the introduction introduce material not covered in the essay? (It should not)
2. Does it preview the points that will form the body of the essay? (It should not)
3. Is the introductory paragraph of sufficient length?
4. Does the thesis statement come at the end of the introductory paragraph?
5. Is it connected with the topic?
6. Does the introduction arouse the interest of the audience?
7. Does it establish the tone of the composition?
8. What type of introduction has the author written?

Text #1

In some countries, teenagers have jobs while they are still students. Do you think this is a good idea? Support your' opinion by using specific reasons and details.

[an introductory paragraph]

A job can interfere with a teenager's schoolwork. Education today is very complex and difficult. In order to learn and get good grades, a student must work very hard and concentrate. This means attending classes for most of the day, then doing research for projects, then going home and doing homework. It is very difficult to do all this and have a job, too.

Having a job can also distract teenager's home life. If a teenager has a job to go to after school, he won't be home for dinner. He won't be home after dinner either; and may not get home until late at night. This means he doesn't have much time to spend with his family. Teenagers may be almost grown up, but they still need the companionship and support they get from their families.

The main drawback of a teenager having a job is that he misses out on the fun of being young. He has a whole lifetime ahead of him in which he'll have to earn a living.

This is the last free time he'll have. It's the last chance he'll have to hang out with friends and just enjoy himself. Soon enough he'll have to start worrying about paying the rent and buying food. .

Jobs bring money, but money isn't everything. For a teenager it is important to concentrate on his studies, spend time with his family, and enjoy being young. A teenager with a job gives up too much.

Text #2

People work because they need money to live. What are some other reasons that people work? Discuss one or more of these reasons. Use specific examples and details to support your answer.

[an introductory paragraph]

Many people enjoy going to work because they like being with other people. They like to interact with their coworkers and clients. They like to help people solve problems or get a product, and they like to make friends.

People also enjoy their jobs because it gives them a chance to contribute to society. Teachers educate our future generations. Doctors and nurses heal people. Manufacturers produce things that people need to use. Through work, each individual is able to do his or her part in this world.

A lot of people like to work because it gives them a sense of accomplishment. For example, people who work in factories take pride in the car they produce or the television they assemble. When they see a car on the street, they can feel a sense of accomplishment. They helped make that car.

Money is nice, but it is not the only reason people get up and go to work each day. I believe that people work because it gives them the opportunity to be with other people, to contribute to society, and to feel that they have accomplished something.

Вправа 11.   Мета: розвиток уміння забезпечувати цілісність та зв'язність абзаців.

Режим роботи: СТ₁СТ₂; АЗ; П.

Завдання: Rearrange the sentences in the paragraph to make it coherent. Pay attention to the linking phrases and to the structure of the opinion essay.

We all work or will work in our jobs with many different kinds of people. In your opinion, what are some important characteristics of a co-worker? Use reasons and specific examples to explain why these characteristics are important.

1)   2)   3)   4)   5)

a)   An other important characteristic is optimism. If we have some difficult problems, he must be brave and should not fear them. He should encourage others to find methods to solve problems. This point is very important because one's mood can influence others easily. Once a co-worker shows a little fear of difficulties, others may become discouraged soon. So a good co-worker should be optimistic.

b)   I think a good co-worker must have his own opinions. A co-worker should dare to propose his own opinions. He should not say the same as others and hide his opinions. Only everyone tries his best to analyze every aspect of a thing, it can be done best. So independence of thinking is important for a co-worker.

c)   Independence, optimism and teamwork spirit are important characteristics of a co-worker. If everyone in a work group has these characteristics, the group can overcome difficulties and reach its goals.

Introduction

Paragraph 1

introduce the subject and state your opinion clearly

Main Body

Paragraph 2

first viewpoint and reasons/examples

Paragraph 3*

second viewpoint and reasons/examples

Paragraph 4*

opposing viewpoint and reasons/examples

Conclusion

Final Paragraph

restate your opinion, using different words

* The number of paragraphs in the main body depends on the number of viewpoints included.

d) The last, but not least, teamwork spirit is an important characteristic of a co-worker. Although a co-worker should be independent to analyze a thing, he should be tolerant to the different people and their ways of working . He should be willing to dedicate his energy, time and knowledge to reach the goal of whole team.

e) We all work with many different kinds of people. Different co-workers have different personality. To me, my co-workers must have some important characteristics such as independence, optimism, and teamwork spirit.

IV група. Вправи, що розвивають уміння викладення думки на рівні речень

Вправа 12. Мета: розвиток уміння ясно і чітко передавати закінчену думку на рівні речення.

Режим роботи: Гр / Ст₁Ст₂; АЗ; У – П.

Завдання: Some of the following sentences are not complete. Make a complete sentence out of each fragment by adding words of your own and the proper punctuation.

- 1) If I don't enjoy my job, I'll...
- 2) When I was a baby, I dreamed...
- 3) If I can't find the job too long, I will
- 4) I would leave the job, if...
- 5) If I have problems with my male colleagues...
- 6) If I have not enough confidence in my work...
- 7) When I find my life now harder work than my old job...
- 8) If I am accepted for a job at last...
- 9) When I do my master's degree...
- 10) I won't earn much money unless...

Вправа 13. Мета: розвиток уміння писати речення різного типу.

Режим роботи: 1) Ст; АЗ / Дз; П; 2) В – ГР; АЗ; У.

Завдання: Combine each pair of sentences into one sentence without changing the meaning.

a) You will continue learning English until	1. You'll try something else.
b) When you don't enjoy my job	2. You'll keep trying to do it better.
c) You'll be fully-qualified	3. You can speak fluently.
d) If you want to earn enough money	4. So you better try to cope with them.
e) If the job is not well done	5. Therefore you shouldn't give up and go on looking for a new one.
f) Since you have some problems with your colleagues	6. Unless you fail my exams, of course!
g) In case you don't want to work regular hours	7. You'll have to work very hard.
h) If you lost your job	8. You have to find some appropriate position.

Вправа 14. Мета: розвиток уміння писати граматично коректні речення.

Режим роботи: 1) Ст; АЗ / Дз; П; 2) В – ГР; АЗ; У.

Завдання: The text has errors in subject-verb agreement and errors with prepositions. Find and correct these errors.

My Memories and Miseries As a Schoolmaster [1, с. 13]

The parents of the boys at school naturally fills a broad page in a schoolmaster's life and are responsible on many of his sorrows. There are all kinds and classes of them. Most acceptable for the schoolmaster are the old-fashioned type

of British father who enters' his boy at the school and says:

"Now I want this boy well thrashed if he don't behave himself. If you have any trouble with him let me know and I'll come and thrash him myself. He's to have a shilling a week pocket money and if he spends more than that let me know and I'll stop his money altogether."

Brutal though his speech sound, the real effect of it is to create a strong prejudice in the little boy's favour, and when his father curtly says, "Good-bye, Jack" and he answers, "Good-bye, father," with a trembling voice, the schoolmaster would be a hound, indeed, who could be unkind towards him.

But very different is the case of the up-to-date parent. "Now I've just given Jimmy five pounds," he says to the schoolmaster, in the same tone as he would use to an inferior clerk in his office, "and I've explained to him that when he wants any more he's to tell you to go to the bank and draw into him what he needs." After which he go on to explain that Jimmy is a boy of very peculiar disposition, requiring the greatest nicety of treatment; that they find if he gets in tempers the best way is to humour him and presently he'll come round. Jimmy, it appear, can be led, if led gently, but never driven.

During all of which time the schoolmaster, insulted by being treated as an underling, has already fixed his eye on the undisciplined young pup called Jimmy with a view of trying out the problem of seeing whether he can't be driven after all.

(From "College Days" by S. Leacock)

Після виконання чотирьох груп вправ студенти пишуть твори за темами і ситуаціями, передбаченими Програмою курсу практики англійського усного та писемного мовлення для студентів II курсу мовного факультету. При цьому обговорення й аналіз написаних чернеток проходить з опорою на підсумкові запитальники кожної групи вправ.

По завершенні виконання усього комплексу вправ студенти виконують завдання на написання текстів із заданими характеристиками та проводять їх взаємоперевірку з опорою на запитальники, які виступають проміжною

ланкою у процесі переходу до самостійного написання студентами текстів із заданими характеристиками і їх редагування.

Проведена нами діагностика показала наступні результати:

Динаміка рівнів сформованості умінь писемного мовлення в студентів групи після проведення пробного навчання

Таблиця 2.6

Критерії	Змістовність твору		Лог.-комп. й сюж. структ.		Лекс.-грам. оформлення		Орфограф. і пункт. прав.	
	Студ.	%	Студ.		Студ.		Студ.	
Початковий	0	0	0		0		0	
Середній	3	30	2	0	2	0	1	0
Достатній	5	50	5	0	6	0	4	0
Високий	2	20	3	0	2	0	5	0

Змістовність твору проявляється так: 20 % творів студентів володіли змістовністю на високому рівні, 50 % - на достатньому, 30 % - на середньому, 0% - на початковому.

Логіко-композиційна й сюжетна структура твору проявляється так: 30 % - на високому рівні, 50 % - на достатньому, 20 % - на середньому, 0% - на низькому.

Лексико-граматичне оформлення твору проявляється так: 20 % - на високому рівні, 60 % - на достатньому, 20 % - на середньому, 0 % - на початковому.

Орфографічна і пунктуаційна правильність твору проявляється так: 50 % - на високому, 40 % - на достатньому рівнях, 10 % - на середньому та на початковому рівнях.

Отже, такі результати свідчать про достатній рівень сформованості навичок та умінь писемного мовлення студентів другого курсу навчання.

Результати констатувального експерименту

Таблиця 2.7

	П.І.Б.	1 критерій	2 критерій	3 критерій	4 критерій	Заг. оцінка
1.	Студ. 1	7	3	4	2	16
2.	Студ. 2	9	2	2	3	16
3.	Студ. 3	5	1	1	2	9
4.	Студ. 4	8	3	2	1	14
5.	Студ. 5	7	2	2	3	14
6.	Студ. 6	6	2	2	2	12
7.	Студ. 7	5	2	2	2	11
8.	Студ. 8	9	2	3	3	17
9.	Студ. 9	7	3	4	3	17
10.	Студ. 10	8	1	4	3	16

Загальний бал групи - 142.

Середній бал - 14.2.

Отже, проведене пробне навчання підтвердило доцільність використання інтерактивних технологій для формування умінь писемного мовлення студентів II курсу мовних факультетів. Про це свідчать зміни у середніх балах групи після проведення пробного навчання. Зросли показники за всіма критеріями оцінювання, а саме змістовність твору, логіко-композиційна й сюжетна структура твору, лексико-граматичне оформлення твору, орфографічна і пунктуаційна правильність твору.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Метою пробного навчання була перевірка методичної ефективності використання інтерактивних технологій у процесі формування умінь та навичок писемного мовлення студентів другого курсу мовних факультетів.

Етапи пробного навчання включали такі: констатувальний етап, пробне навчання та аналіз результатів пробного навчання.

Для визначення рівнів сформованості умінь студентів у писемному мовленні використовувались такі критерії:

- змістовність твору;
- логіко-композиційна й сюжетна структура твору;
- лексико-граматичне оформлення твору;
- орфографічна і пунктуаційна правильність твору.

Констатувальний етап допоміг з'ясувати типові помилки студентів, які писали тексти на задані теми та виявив недостатній рівень сформованості навичок та умінь писемного мовлення студентів. Середній показник був - 12.6 балів.

Пробне навчання здійснювалося за такими правилами:

1. Студенти оволодівають уміннями і навичками писемного мовлення двома способами, такими як підсвідомо через постійну мовленнєву практику, та через аналіз основних правил і наступне використання їх у відповідних вправах.

2. Вправи розроблені таким чином, що на початкових етапах студент має опору, проте у наступних завданнях вона вже є відсутньою. Опорою, у нашому випадку називаються тексти-зразки, правила, чернетки студентів, опитувальники, які дозволяють коригувати та аналізувати матеріал.

3. Наша методика навчання включає в себе роботу студента не тільки самостійну, а також аудиторну та індивідуальну. Взаємоаналіз і взаємовиправлення письмових робіт спочатку відбувалися під час аудиторних занять, пізніше під час самостійної роботи студента. Студент був вільним у

виборі стратегії добору й організації матеріалу для написання чернетки і виправлення роботи.

4. Інтерактивні вправи є поліфункціональними, саме тому є ефективними для розвитку продуктивних умінь (навчання аналізу та коригуванню письмових робіт) та аналітичних (набуття знань про написання робіт з необхідними характеристиками).

5. Протягом навчання писемного мовлення інтерактивними технологіями відбувається зміна форм контролю. Взаємоконтроль робіт студентами відбувається як на проміжних, так і на кінцевому етапах роботи з текстом. Викладач проводить контроль та оцінювання лише на кінцевому етапі. Відбувається також поступовий перехід від взаємоконтролю до самоконтролю і від контролюючих дій, що виконуються усією групою, до дій, які виконуються в мікрогрупах і парах, і нарешті індивідуально й самостійно.

З огляду на описані вище положення нами був розроблений комплекс вправ, який включає чотири групи:

I група. Вправи, що розвивають уміння всебічно розкривати тему й вибирати послідовність викладу думок.

II група. Вправи, що розвивають уміння писати текст цілісний за змістом і структурою.

III група. Вправи, що розвивають уміння писати абзаци, цілісні за змістом і структурою

IV група. Вправи, що розвивають уміння викладення думки на рівні речень.

Кожна група розвиває вміння, необхідні для відповідних етапів роботи з написання тексту. Виконавши чотири групи вправ, завдання студентів є написання письмової роботи на задану тему. Взаємокоригування чернеток відбувається на проміжному етапі, використовуючи запитальники. В кінцевому результаті студенти самостійно пишуть текст і виправляють.

Аналіз результатів контрольного зрізу після проведення пробного навчання показав, що середній бал групи за письмові роботи збільшився на 1.6

одиниці, що підтвердило ефективність та доцільність використання інтерактивних технологій у процесі формування умінь писемного мовлення. Отже, було доведено ефективність використання інтерактивних вправ для формування умінь та навичок писемного мовлення на заняттях у студентів II курсу навчання.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дана робота була спрямована на підвищення ефективності формування умінь писемного мовлення у студентів мовних факультетів, використовуючи інтерактивні технології. Як результат дослідницької роботи вдалось з'ясувати наступне:

1. Інтерактивне навчання – це специфічна форма проведення пізнавальної діяльності, метою якої є організація зручних умов навчання, за яких кожен учасник може відчувати свою успішність, інтелектуальну спроможність. Інтерактивна модель навчання є найбільш ефективною у сучасному світі, щоб покращити рівень засвоєння інформації, підвищити пізнавальний інтерес до вивчення чогось нового, для створення атмосфери, де учень може взаємодіяти з однокласними, а також виходити з своєї "зони комфорту", щоб відкрити щось нове.

2. Писемне мовлення – вміння викладати думки у письмовій формі. У школах на уроках з іноземної мови письмо і писемне мовлення використовували як засіб навчання, проте не були метою навчання. Відомо, що існує методика навчання писемного мовлення, яка включає три етапи: від навчання техніки письма переходять до структурних моделей, і в кінці відбувається набуття умінь писемного мовлення, як засобу спілкування.

3. Констатувальний етап допоміг з'ясувати, що студентів не приваблює такий вид діяльності, як виконання письмових робіт, що можна пояснити тим, що студенти витрачають багато часу та сил на написання твору. Робота в парах і в групах є набагато цікавішими для студентів, адже відбувається постійний обмін думками, ідеями, можлива взаємоперевірка, вони відчувають зворотній зв'язок від інших студентів. Тому на наступних етапах ми ефективно поєднали письмові роботи з роботою в групах та роботою в парах. За допомогою інтерактивних технологій студенти мали можливість проводити обговорення перед написанням твору, щоб поділитися ідеями та поглядами, потім здійснювали взаємоперевірку письмових робіт.

4. Для перевірки ефективності застосування інтерактивних технологій для формування умінь писемного мовлення проводилося пробне навчання, яке містить: констатувальний етап (діагностика рівнів сформованості умінь писемного мовлення, використовуючи інтерактивні технології); формувальний етап (формування умінь писемного мовлення за допомогою інтерактивних технологій); діагностичний зріз.

5. Нами був розроблений комплекс вправ, який включає чотири групи:

I група. Вправи, що розвивають уміння всебічно розкривати тему й вибрати послідовність викладу думок.

II група. Вправи, що розвивають уміння писати текст цілісний за змістом і структурою.

III група. Вправи, що розвивають уміння писати абзаци, цілісні за змістом і структурою

IV група. Вправи, що розвивають уміння викладення думки на рівні речень.

Кожна група розвиває вміння, необхідні для відповідних етапів роботи з написання тексту. Виконавши всіх груп вправ, завдання студентів є написання письмової роботи на задану тему. Взаємокоригування чернеток відбувається на проміжному етапі, використовуючи запитальники. В кінцевому результаті студенти самостійно пишуть текст і виправляють.

Аналіз результатів контрольного зрізу після проведення пробного навчання показав, що середній бал групи за письмові роботи збільшився на 1.6 одиниці, що підтвердило ефективність та доцільність використання інтерактивних технологій у процесі формування умінь писемного мовлення. Отже, було доведено ефективність використання інтерактивних вправ для формування умінь та навичок писемного мовлення на заняттях у студентів II курсу навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аракин В. Практический курс английского языка. 2 курс : учеб. для студентов вузов / В.Д. Аракин. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – 516 с. – (7-е изд, доп. и испр.).
2. Бігич О.Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: автореф. дис.на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання: германські мови” / О. Б. Бігич. – К., 2005. – 36 с
3. Гаращук К. В. Особливості навчання писемного мовлення учнів середнього ступеня загальноосвітньої школи / К. В. Гаращук. // ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2004. – №19. – С. 83–86.
4. Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Н.И. Гез, М.В. Ляховицкий, А.А. Миролубов и др. – М.: Высшая школа, 1982. – 373 с.
5. Глазунова Т. В. Навчання англомовного писемного мовлення: психологічний аспект / Т. В. Глазунова, М. С. Глазунов. // Вісник Житомирського державного університету. – 2015. – С. 60–64.
6. Горобченко Н. В. Методика навчання майбутніх учителів німецької мови писемного мовлення / Н. В. Горобченко. – Житомир, 2011. – 122 с.
7. Горбунов А. В. Методика обучения сочинению-объяснению и сочинению-аргументации на основе целостного подхода: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 / А. В. Горбунов. – Улан-Удэ, 1999. – 186 с.
8. Заворотна О. Психолого-педагогічні передумови використання інтерактивних технологій навчання іноземних мов у ВНЗ / О. Заворотна. // Вісник психології і соціальної педагогіки. – 2013. – №10. – С. 54–58.
9. Ковтун (Бугайчук) О. Письмо як засіб і об’єкт навчання англійської мови / Олена Ковтун (Бугайчук) // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2002. – Вип. 13. – С. 16–18.

10. Кривчикова Г.Ф. Взаємоперевірка при інтерактивному навчанні іношомовного писемного мовлення / Г. Ф. Кривчикова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія. - К.: Видавничий центр КНЛУ, 2004. – Вип. 7. – С.120 – 125.
11. Кустовська О. Interactive Learning: Advantages and Disadvantages / О. Кустовська. // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2016. – №4. – С. 53–58.
12. Мороз Л. Зарубіжні методичні концепції навчання іношомовному писемному мовленню / Л. Мороз, В. Трофімчук. // Наукові записки. Серія “Філологічна”. – 2012. – №25. – С. 209–210.
13. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Вид.2-е, випр. і перероб. / С.Ю. Ніколаєва та інші. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
14. Ніколаєва С.Ю. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект [Колектив авт.: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей, Ю.В.Головач та ін.]. – Вінниця, “Нова книга”, 2001. - 128 с.
15. П'ятакова Г. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі. Навчально-методичний посібник для студентів вищої школи / Г. П'ятакова. – Львів, 2008. – 116 с.
16. Паркин М. Сказки для коучинга: Как использовать сказки, истории и метафоры в работе с отдельными людьми и с малыми группами / М. Паркин. — М.: ООО «Издательство «Добрая книга», 2005. — 304 с.
17. Писанко М. Л. Навчання майбутніх філологів англійського писемного мовлення на початковому етапі / М. Л. Писанко. // Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. – 2010. – №4. – С. 27–32.
18. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун. - К.: А.С.К., 2004. - 192 с.
19. Садовникова И.Н. Нарушения письменной речи и их у младших школьников / И. Н. Садовникова. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 256 с.

- 20.Тарнапольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти / О. Б. Тарнапольський. – Київ, 2006. – с. 192-193
- 21.Тарнопольський О.Б, Кожушко С.П. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою / Олег Борисович Тарнопольський, Світлана Павлівна Кожушко. Вінниця: Нова книга, 2008. – С. 61-62.
- 22.Тучина Н. В. A Way to Success: English for University Students. Year 1. / Н.В.Тучина, І.В.Жарковська, Н.О.Зайцева, І.М.Каминін, М.В.Колесник, Л.Є.Красовицька, Г.Ф.Кривчикова, Т.К.Меркулова. – Харків: Фоліо, 2004. – 336 с.
- 23.Simpson JoEllen. Derby writing in classes / JoEllen Simpson. – Forum. 2000. № 4. – P.33-34.
- 24.Stine L. Teaching basic writing in a web-enhanced environment / Linda J. Stine. // Journal of basic writing. – 2010. – №29. – С. 33–55.
- 25.Голубнича Л. Лінгво-психологічні та комунікативні особливості писемного мовлення як виду мовленнєвої діяльності [Електронний ресурс] / Л. Голубнича, Т. Мороз – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Philologia/4_83350.doc.htm. (дата звернення 20.06.2018 р.).
- 26.Матвійчук В. М. Педагогічні умови використання інтерактивного навчання студентів ВНЗ [Електронний ресурс] / В. М. Матвійчук – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Downloads/Znpkhist_2009_1_29.pdf. (дата звернення 14.06.2018 р.).
- 27.Мудрак М. А. Інтерактивні технології навчання як засіб формування творчих здібностей студента [Електронний ресурс] / М. А. Мудрак – Режим доступу до ресурсу: elibrary.kubg.edu.ua/508/1/Pavlyuk_R_NMIV_FLMD_PI.pdf. (дата звернення 13.06.2018 р.).

- 28.Струкевич Т. О. Підходи до навчання іншомовного письмового мовлення: хронологічний розвиток значення [Електронний ресурс] / Т. О. Струкевич, Н. Ю. Іщук – Режим доступу до ресурсу: jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/2224/2258. (дата звернення 19.06.2018 р.).
- 29.Carroll D. Using Technology to Improve the Traditional Chalk and Talk Lecture [Електронний ресурс] / Douglas R. Carroll. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: [https://www.asee.org/documents/sections/midwest/2006/Using Technology to Improve the Traditional Chalk and Talk.pdf](https://www.asee.org/documents/sections/midwest/2006/Using%20Technology%20to%20Improve%20the%20Traditional%20Chalk%20and%20Talk.pdf). (дата звернення 11.05.2018 р.).
- 30.Scrivener J. Learning Teaching: A guidebook for English Language teachers [Електронний ресурс] / J. Scrivener // Macmillan. London. - 2005. - Режим доступу до ресурсу: http://www.tesol.brawnblog.com/HUFS-TESOL/Methods/learning_teaching.pdf (дата звернення 10.05.2018 р.).
- 31.Weerasinge Asoka. The-jug-and-mug-education [Електронний ресурс] / Asoka Weerasinge // The Island Editorial. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://pdfs.island.lk/2008/12/18/p6.pdf>. (дата звернення 10.05.2018 р.).

ДОДАТКИ

Додаток 1. Опитування про ставлення студентів до різних видів діяльності

Оцінка Вид діяльності	Позитивне	Нейтральне	Негативне
Самостійна робота			
Робота в парах			
Робота в групах			
Робота з викладачем			